

# CÜMLE TÜRLERİ

Yargı bildiren, duygu ve düşünceleri dile getiren sözcük veya sözcük gruplarına cümle denir.

“Cümle Türleri” konusu 4 ana başlık altına incelenir.

- 1.Yüklem Yerine Göre Cümleler
- 2.Yüklem Türüne Göre Cümleler
- 3.Anlamına Göre Cümleler
- 4.Yapısına Göre Cümleler

## Yüklem Yerine Göre Cümleler

### 1. Kurallı (Düz) Cümle

Yüklemi cümle sonunda bulunan cümlelere kurallı cümle denir.

- ♣ Bu sabah kümeden yumurtaları ben topladım.
- ♣ Bu saatte tüm marketler kapalıdır.

### 2. Devrik Cümle

Yüklemi cümle sonunda bulunmayan cümlelere devrik cümle denir. Devrik cümlelerde yüklem cümle başında ya da ortasında bulunabilir.

- ♣ Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden.
- ♣ Sonbahar gelince bir bir döküldü yapraklar.

## ! DİKKAT

Bir cümlede yüklem yoksa o cümle eksilteli cümledir.

- ♣ Her tarafta yükseklik, her tarafta ıssızlık...
- ♣ Kervanın önünde uçsuz bucaksız bir çöl...

### ÖRNEK

“Dinlenmek için bir taşın üstüne oturdu.” cümlesi, yüklemi sonda olduğu için yüklem yerine göre kurallı cümledir.

**Bu bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi kurallı bir cümledir?**

- A) Bu yıl da sınıf başkanı seçildi Ömer.
- B) Her bahar fidan dikeriz ailecek ormana.
- C) Dersin sonunda arkadaşlarına fıkra anlattı.
- D) Kardeşim fotoğrafını çekti yavru kedilerin.

## ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri yüklem yerine göre inceleyip kurallı-devrik cümle olmalarına göre eşleştirelim.

- ♣ Güneşli bir havada yaylımız yola çıktı.
- ♣ Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar.
- ♣ Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk.
- ♣ Sakla samanı, gelir zamanı.

## Yüklem Türüne Göre Cümleler

### 1. Fiil (Eylem) Cümlesi

Yüklemi çekimli bir fiil olan cümlelere fiil cümlesi denir.

- ♣ Öğleden sonra kar fırtınası başladı.
- ♣ Çevremize hiçbir zaman çöp atmamalıyız.

### 2. İsim (Ad) Cümlesi

Yüklemi isim soylu sözcük ya da sözcük gruplarından oluşan cümlelere isim cümlesi denir.

- ♣ Emre'nin babası çok bilgiliydi.
- ♣ Çok ekşiydi ikram edilen ayran.

## ! DİKKAT

Ablamın hedefi İstanbul Üniversitesini kazanmaktır.

## ! DİKKAT

- ♣ Önümüzden ağır adımlarla Basri amca geçti.
- ♣ Trenden indiğimde vakit çok geçti.

### ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi kurallı bir fiil cümlesidir?

- A) Güneşli, güzel günlerin hayalini kuruyorum.
- B) Adım atmaya mecalsiz bir ihtiyar oluyor böyle anlarda zaman.
- C) Soframıza bereket katan şey sıcak bir tebessümdür.
- D) Yapraklarından utanan solgun bir gül taşıyorum göğsümde.

### ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri yüklem türüne göre inceleyip fiil ya da isim cümlesi olmalarına göre eşleştirelim.

- ♣ Açılmamış kanatların büyüklüğü bilinmez.
- ♣ Beklenen gün gelecekse çekilen çile kutsaldır.
- ♣ Rüyaları gerçekleştirmenin en iyi yolu uyanmaktır.
- ♣ Derin sancılar vardı kocaman ve yaşlı yüreğinde.

### Anlamına Göre Cümleler

#### 1. Olumlu Cümle

Yüklem bildirdiği durumun gerçekleştiğini, gerçekleşeceğini ya da var olduğunu anlatan cümlelere olumlu cümle denir.

- ♣ Mustafa Bey, fabrikamızdan bu yıl emekli oldu.
- ♣ En yakın arkadaşım geçen yıl vefat etti.
- ♣ Seyrettiği film çok komikmiş.

#### 2. Olumsuz Cümle

Yüklem bildirdiği durumun gerçekleşmediğini, gerçekleşmeyeceğini ya da var olmadığını anlatan cümlelere olumsuz cümle denir.

- ♣ Bu sabah 8.15 trenine yetişemedim.
- ♣ Yediğin çekirdeklerin kabuklarını yere atma.

### ! DİKKAT

| OLUMLU CÜMLE | OLUMSUZ CÜMLE |
|--------------|---------------|
|              | Yok           |
|              | Değil         |
|              | -ma/me        |
|              | -SIZ          |

- ♣ Bayram dolayısıyla toplu ulaşım araçları ücretsiz.
- ♣ Garajın anahtarı bende değil.

### ! DİKKAT

Bazı cümleler yapıcı olumlu olduğu hâlde anlamca olumsuz olabilir.

- ♣ Bu kadar soğuk suda yüzülür mü hiç?
- ♣ Ömer gittiğinden beri ne aradı ne de sordu.
- ♣ Erhan, saz çalmaktan ne anlar?

# ! DİKKAT

Bazı cümleler yapıca olumsuz olduğu hâlde anlamca olumlu olabilir.

- ♣ Bana aldığın saati beğenmedim değil.
- ♣ Eskiden bu çeşmeler bakımsız değildi.
- ♣ Anneannemin yaptığı kurabiyelerden yemez miyim?

## ETKİNLİK

### Aşağıdaki cümleleri inceleyelim

Ne araba kullanmayı biliyorum ne de ehliyetim var.

Şehrin bu yakasındaki arsalar değersiz değil.

Salondaki sandalyelerden birinin ayağı kırılmış.

Sokaklara hiç çöp atılır mı?

Böyle güzel bir köyde insan hastalanır mı hiç?

### ÖRNEK

Bir eylemin yapıldığını veya yapılacağını ifade eden cümlelere olumlu cümle denir. "Berbere gidip saçlarını kestirdi." olumlu bir cümledir.

### Bu açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi olumlu bir cümledir?

- A) Yazarın yeni kitabı eskisi kadar akıcı değil.
- B) Tilkiyi gören tavşan bir çalının arkasına saklandı.
- C) Hasta olduğum için birkaç gündür okula gitmiyorum.
- D) Yağmur yağmadığı için tarlalar susuz.

### ÖRNEK

Biçimce olumsuz bir cümle anlamca olumlu olabilir, biçimce olumlu bir cümle anlamca olumsuz olabilir.

### Bu açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi anlamca olumlu bir cümledir?

- A) Pınar hasta olduğu için ne yemek yedi ne de su içti.
- B) Serhat, şiir yazmaktan ne anlar?
- C) İlçemize doğal gaz getirmek için yaptığın çalışmalarını unutur muyum?
- D) Kasabaya yeni açılan markette yok yok.

### ÖRNEK

- I. Ne yeniden yaşamak mümkün ne de yaşadıklarını söylemek.
- II. Sevdiğin şeyleri yapmak için harcadığın zaman, harcanmış zaman değildir.
- III. Sen göremiyorsun diye bu âlem yok değildir.
- IV. Umudunu kaybetmiş olanın başka kaybedecek bir şeyi yoktur.

### Numaralanmış cümlelerden hangisi biçimce olumsuz, anlamca olumludur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

### ÖRNEK

- I. Elmayı çayıra, armudu bayıra
- II. Yatan aslandan gezen tilki yeğdir

### Yüklemlerinin yerine göre, numaralanmış atasözlerinin özellikleri aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

|    | I         | II        |
|----|-----------|-----------|
| A) | Devrik    | Kurallı   |
| B) | Eksiltili | Devrik    |
| C) | Eksiltili | Kurallı   |
| D) | Kurallı   | Eksiltili |

**ÖRNEK**

(I) Hava yeniden kapanmış, hafiften yağmur başlamıştı. (II) Benimle gelecek, bavulu taşıyacak birini bulmak ümidiyle odamdan çıktım. (III) Yakınlarda tek insan yoktu bana yardım edecek. (IV) Epeyce ilerde sisler içinde kambur bir ihtiyar gördüm, bir servi dibinde oturuyordu.

**Bu metindeki numaralanmış cümlelerden hangisi devrik bir isim cümlesidir?**

- A) I.                      B) II.                      C) III.                      D) IV.

**ÖRNEK**

(I) Sabah erkenden uçar gibi geçtim Kadıköy'e. (II) Kadıköy'e ne zamandır almak istediğim bir iki şeyi almak üzere gidiyordum. (III) Vapurda içim kıpır kıpırdı. (IV) Gülümsediğimi fark etmesinler diye dudaklarımı saklıyordum.

**Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi yüklemnin yeri yönünden diğerlerinden farklıdır?**

- A) I.                      B) II.                      C) III.                      D) IV.